

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Навчально науковий інститут психології

Кафедра кризової та клінічної психології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових психологічних досліджень»

Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Період викладання	2 семестр
Рівень вищої освіти	другий
Спеціальність	053 «Психологія»
Освітня програма	Клінічна психологія
Викладач(і)	Васюк Катерина Миколаївна, к. психол.наук, доцент
Профайл викладача(ів)	https://phil.donnu.edu.ua/vasyuk-kateryna-mykolayivna/
Доступ до матеріалів курсу	https://dnu.sharepoint.com/portals/
Контактна інформація	k.vasuk@donnu.edu.ua

Анотація

ОК «Методологія і організація наукових психологічних досліджень» відноситься до циклу професійної і практичної підготовки здобувачів ОП «Реабілітаційна психологія і надзвичайних ситуаціях» спеціальності 053 «Психологія» (разом із іншими ОК) формує результати навчання та компетентності психологів відповідно до змісту та фокусу освітньої програми, додатково до НРК, згідно зі Стандартом спеціальності.

Метою навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових психологічних досліджень» є:

Формування у здобувачів уявлення щодо теоретичних основ і методологічного базису діагностики в галузі клінічної психології; розвиток здатності формування програми психодіагностичного дослідження в клініці.

Завданням вивчення дисципліни є:

Знати:

- ~ закономірності використання основних психодіагностичних принципів і методик;
- ~ закони та принципи методології психологічної науки;
- ~ основні методи та їх переваги і обмеження;
- ~ структуру наукових теорій та їх методологічне підґрунтя.

Вміти:

- ~ виділяти наукову проблему;
- ~ скласти план наукового дослідження
- ~ добирати адекватні гіпотезі і завданням методичні засоби
- ~ здійснювати якісну інтерпретацію та кількісну обробку отриманих даних.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних наукових та практичних проблем клінічної психології та психологічного консультування.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати дослідження у галузях клінічної психології, психологічного консультування та психотерапії з елементами наукової новизни і / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки професійної практичної діяльності.

СК10. Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень у формі наукових звітів різних форм (тез, статей, доповідей, презентацій).

ПР11. Оцінювати здобутки та визначати й аргументувати перспективи власної наукової роботи.

Організація та оцінювання навчання визначена «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів – розв’язання тестів, кейсів, прикладні завдання – спрямовані на засвоєння методів, методик і технік діагностики емоційних явищ в поведінці людини при безпосередньому спілкуванні. За результатами роботи протягом семестру здобувачеві надається можливість отримати 100 балів сумарно за всі види навчальної діяльності.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах: 1) аудиторні заняття (лекції, практичні); 2) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача. Аудиторні заняття реалізуються

відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу.

Календарний план викладання дисципліни «МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Тиждень/ дата/ години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання для практикумів і СРС		Мак кількість балів
Змістовий модуль 1 (макс 30 балів)					
1 - й тиждень, 2 години	Загальне поняття про методологію і її рівні	Лекція 1.		1-й тиждень	
2 - й тиждень, 2 годин	Визначення рівнів методології і застосування основних методологічних принципів у дослідженнях	Практичне 1	Визначити методологічні рівні у дослідженнях на підставі аналізу авторефератів СРС підготовка самостійного аналізу авторефератів (3 джерела)	2-й тиждень	10
3 - й тиждень, 2 години	Логіка зміни наукових теорій наукові парадигми	Лекція 2		3-й тиждень	
4 - й тиждень, 2 годин	Логіка зміни наукових теорій наукові парадигми	Практичне 2	Простежити логіку зміни теорій в обраній проблемі протягом 50 років на основі аналізу публікацій. Зробити методологічний аналіз будь-якої наукової теорії . проаналізувати дотримання критеріїв науковості теорії СРС: скласти таблицю аналізу досліджень за поточний рік у вітчизняному чи зарубіжному виданні	4-й тиждень	10
5 - й тиждень, 2 години	Базові категорії психології: особистість, свідомість, діяльність, розвиток, образ та ін.	Лекція 3.		5-й тиждень	
6 - й тиждень, 2 годин	Базові категорії психології: особистість, свідомість, діяльність, розвиток, образ та ін.	Практичне 3	Проаналізувати наукові дослідження на предмет виявлення базової категорії. Скласти перелік понять/, які входять до складу базової категорії СРС: знайти базові категорії у 3-4 темах	6-й тиждень	10
7 - й тиждень, 4 години	Поняття про наукову проблему	Лекція 4		7-й тиждень	
8 - й тиждень, 6 годин	Поняття про наукову проблему	Практичне 4	Сформулювати із практичного запиту наукову проблему дослідження СРС: сформулювати тему свого дослідження, написати вступ	8-й тиждень	10

Змістовий модуль 2 (макс 70 балів)					
9 - й тиждень, 2 години	Основи теоретичного аналізу теми	Лекція 5		9-й тиждень	
10 - й тиждень, 2 години	Структурування теорії і виділення діагностичних критеріїв	Практичне 5	Скласти план і вступ власного дослідження, презентувати основні теорії за темою. СРС скласти власну теоретичну позицію щодо обраної теми (основне поняття)	10-й тиждень	10
11 - й тиждень, 2 години	Проблема методів та їх вибір	Лекція 6		11-й тиждень	
12 - й тиждень, 2 години	Проблема методів та їх вибір	Практичне 6.	Визначити доцільність використання методів на прикладі реальних досліджень СРС: здійснити добір методів за темою дослідження, сформувавши спочатку таблицю критеріїв	12-й тиждень	10
13 - й тиждень, 2 години	Структура результатів емпіричного дослідження	Лекція 7		13-й тиждень	
14 - й тиждень, 2 години	Організація власного психологічного дослідження: побудова теоретичного базису дослідження	Практичне 7	Скласти план-схему розділу 3 дослідження СРС скласти власний план розділу 3 згідно обраної теми	14-й тиждень	10
15 - й тиждень, 2 години	Математичні методи обробки даних, висновки	Лекція 8		15-й тиждень	
16 - й тиждень, 2 години	Математичні методи обробки даних, висновки	Практичне 8	Ознайомитись із математичними методами обробки даних СРС опрацювати окремі критерії матаналізу і статистичного аналізу	16-й тиждень	10
17 - й тиждень, 2 години		Модульна контрольна робота		17-й тиждень	20
Всього 34 години					
		залік		заліковий період	100

Питання, винесені для самостійної роботи

№	Тема	Кількість годин
1	Підготовка самостійного аналізу авторефератів	7
2	Скласти таблицю аналізу досліджень за поточний рік у вітчизняному чи зарубіжному виданні	7
3	Знайти базові категорії у 3-4 темах	7
4	Сформулювати тему свого дослідження, написати вступ	7
5	Скласти власну теоретичну позицію щодо обраної теми (основне поняття)	7
6	Здійснити добір методів за темою дослідження, сформувавши спочатку таблицю критерії	7
7	Скласти власний план розділу 3 згідно обраної теми	7
8	Опрацювати окремі критерії матаналізу і статистичного аналізу	7
Загалом*		56

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Порядку оцінювання знань здобувачів вищої освіти якість засвоєння дисципліни оцінюється за 100-бальною системою. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за результатами поточного контролю від 0 до 100 балів, з них 100 балів складає поточний контроль у семестрі.

Здобувач вищої освіти отримує **100 балів** протягом семестру за: роботу на практичних заняттях (14 практичних x 2 бали = 28б.); виконання самостійної роботи (42 б.); модульна контрольна робота (30 б.). Загальна оцінка визначається як сума балів за всі виконані завдання.

Схема нарахування балів розроблена викладачем відповідно до Порядку оцінювання здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2021/02/poryadok-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity.pdf>

Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень», за навчальним планом залік у 1семестрі:

1. Контрольні модульні роботи - 20 питань по 1 балу;
2. Робота на практичних заняттях:
 - Активна робота і виконання СРС – 10 балів;
 - Робота тільки в аудиторії – 5 балів;

- Самостійна робота – 40 балів (8 завдань x 5 балів)
- роботу не зараховано (завдання не виконане або є грубі помилки) – 0 – 1 балів.

4. У разі, якщо через поважні причини (стажування, хвороба тощо) здобувач не виконав в зазначені терміни завдання поточного модулю, він має право за домовленістю з викладачем здати їх до останнього практичного заняття. У разі відсутності поважних причин, бали зараховуються тільки за виконання самостійної роботи і модульного контролю.

Приклади тестових завдань

1. Скільки рівнів методології ви знаєте:
А) 2 б) 3 в) 4
2. Який принцип лежить в основі загально-філософського методологічного рівня:
а) верифікації
б) прагматизації
в) детермінації
г) системності
3. Дуалістичну позицію в науку ввів:
а) Ф. Бекон б) Ф. Гальтон в) Р. Декарт г) Дж. Локк
4. Який напрям психології базується на екзистенційній парадигмі:
а) гуманістична б) біхевіоризм в) глибинна г) когнітивна
5. Які загальнонаукові принципи обов'язково повинні лежати в основі наукових теорій:
а) верифікації б) фальсифікації в) системності г) детермінізму

Приклад практичного завдання

Мета: сформувати вміння виділяти діагностичні критерії на основі теоретичного аналізу.

Інструментарій: ноутбук, матеріали розділу 1.

Хід роботи: визначити основні діагностичні критерії на основі теоретичного аналізу, за якими будуть визначатися діагностичні методики.

Діагностичні критерії когнітивних стилів, що наводяться нижче, в плані нашого дослідження засновуються на теоретичному аналізі проблематики та опрацьованих методологічних особливостях оцінки когнітивних параметрів.

1. Для профілювання використовується полярна модель когнітивних стилів, адже є потреба в дихотомічному оцінюванні стилів зважаючи на специфіку дослідження.

2. Оцінюється схильність особливості обирати той чи інший когнітивний стиль, тому результати інтерпретуються відповідним чином. Специфіка дослідження не дозволяє затвердити сталість стереотипів у представників генеральної сукупності.

3. Через характер плану та особливості генеральної сукупності, не використовуються експериментальні методи оцінки когнітивних стилів.

4. Для діагностики обиралися методи й методики для ефективної оцінки параметрів, які поділено на групи за застосуванням методів:

- метод тестування («полезалежність – полenezалежність», локус контролю);
- проєктивна методика «Тест Роршаха» («толерантність до нереалістичного досвіду», «гнучкий – ригідний пізнавальний контроль»);
- проєктивний метод незакінчених речень та техніка репертуарних грат («фокусуючий – скануючий контроль», «конкретна – абстрактна концептуалізація»).

5. Шкали оцінювання параметрів засновано на емпіричних та методологічних матеріалах. Оцінка за методикою «Включені фігури» відбувається згідно з правилами обробки [42].

Для підрахунку балу локусу контролю використано шкалу інтернет-оцінювання тесту «Рівень суб'єктивного контролю», де оцінка вище за нуль інтерпретується як інтернальність (згідно з нашими умовами, схильність до інтернальності), а нижча оцінка – екстернальність (згідно з нашими умовами, схильність до вибору такої стратегії).

Більшість піддослідних в пілотажних дослідженнях за конкретними методиками (модифікація незакінчених речень, тест Роршаха) схильна надавати типові та/або нейтральні реакції, що відповідає нормальному розподілу згідно правил статистики. Для генеральної сукупності характерно надання схожих реакцій на стимули, що ми спостерігали при оцінюванні незакінчених речень та реакцій на невизначені стимули в цьому, початковому та пілотажних дослідженнях. Таким чином, для оцінки потребується зважати на цю особливість.

Дотримання вимог академічної доброчесності

Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Основні засади дотримання академічної доброчесності у

Донецькому національному університеті імені Василя Стуса відображено за покликанням https://drive.google.com/drive/folders/1pbDJWc1Rgz0x-rwRTLeunp-_WuJ7i7Nv

Таблиця 3.2 – Порядок переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в шкалу за системою ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки	
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими, незначними недоліками	Зараховано
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
D	67-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	
E	60-66	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
FX	0-59	Незадовільно – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна

1. Вихрущ В.О. Методологія і методика наукового дослідження. Львів: Львівська політехніка. 2018. 328 с.
2. Данильян О.Г.. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право. 2019. 368с.
3. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
4. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень. Навч. посіб. Київ : Професіонал, 2004. 206 с.
5. Корольчук М., Осьодло В. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Ніка-Центр. 2013. 336 с.

6. Психологія наукової діяльності : монографія / за ред. Н. Ю. Воляннюк [та ін.] ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського : Центр ДЗК, 2020. 351 с.

Допоміжна

1. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень. Київ : Вища шк., 1997. 125 с.
2. Гуманітарно-наукове знання: становлення парадигми. Матеріали Міжнародної наукової конференції 7-8 жовтня 2011 р. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 447 с.
3. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Навч. посібник Київ : Вища шк., 2003. 116 с. 14.
4. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навчальний посібник. Київ : Лібра, 2004. 344 с.
5. Професійна практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за ОПП "Практична психологія": навч.-метод. посіб. / уклад.: Душкевич М. М., Лісова О. С., Радчук В. М. ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2021. 468с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. <http://psyfactor.org/>
2. <http://www.zercalo.ru/index.shtml>
3. PsyLab.info

Викладач

Катерина ВАСЮК

В.о. завідувача кафедри

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Гарант освітньої програми

Вікторія ОВЕРЧУК

Керівник спеціальності

Вікторія ОВЕРЧУК